

Het vinkerswapen van Vogelringstation Dirk Hoos

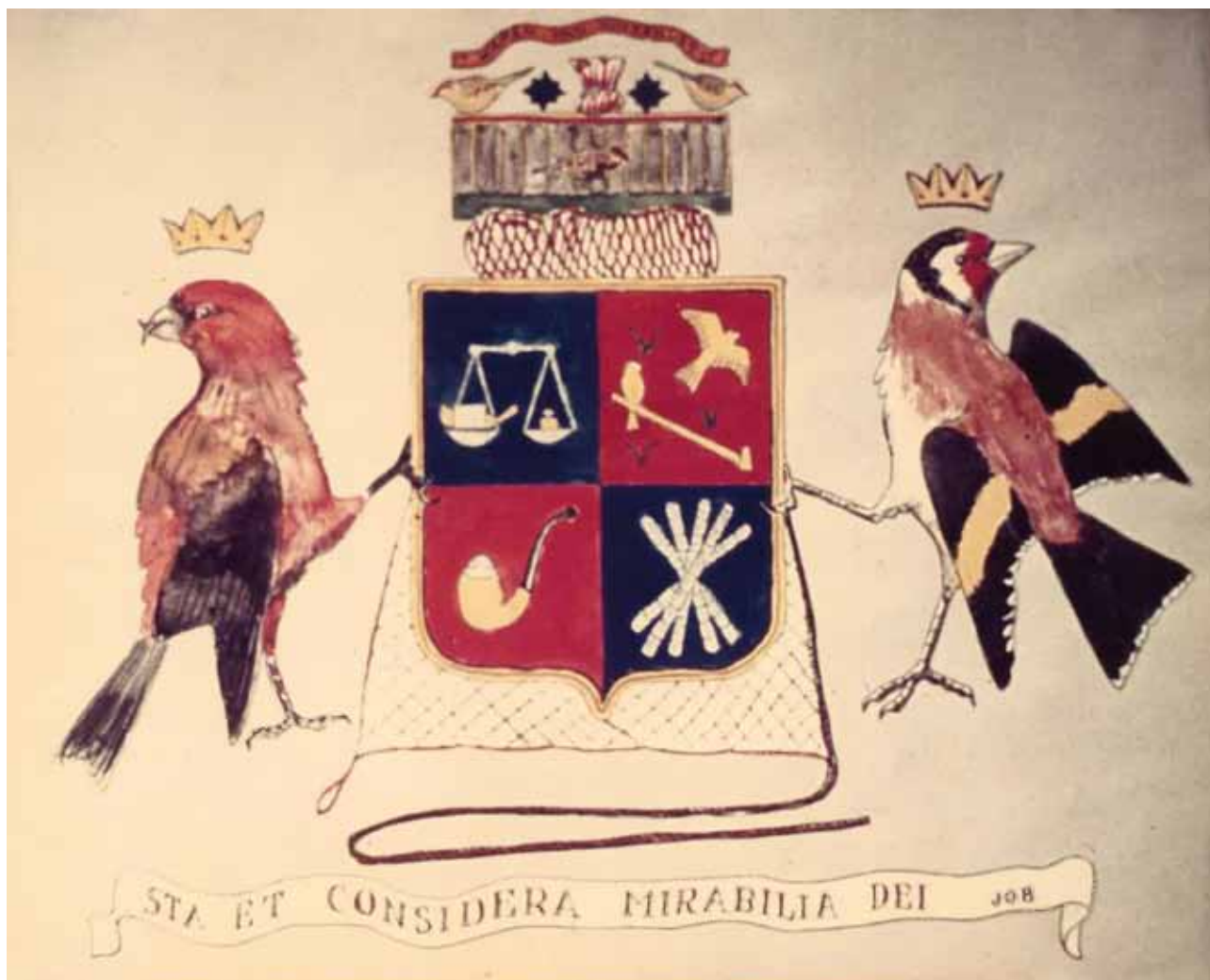
In 1942 maakte de Haagse ornitholoog Luuk Tinbergen een waterverfschilderijtje ter gelegenheid van de verjaardag van beroepsvinker Dirk Hoos, dat later dienst deed als wapen van het ringstation dat naar Hoos vernoemd werd. Door Vincent van der Spek

Het wapen

Op het wapen is links een mannetje Kruisbek afgebeeld en rechts een Putter. Onderaan het wapen staat de Bijbeltekst "*sta et considera, mirabilia dei Job*", wat "*sta en aanschouw de wonderen Gods*" (Job 37:14) betekent – Hoos was een gelovig man. Op het wapen zelf staat linksboven een weegschaal (om het gewicht van vogels te bepalen). Rechtsboven staat een zogenaamde *wip*, een hulpmiddel om o.a. Spreeuwen mee te vangen.

Linksonder is een pijp weergegeven: Dirk Hoos en zijn pijp waren onafscheidelijk. Rechtsonder staan de rolletjes papier afgebeeld waar de voorraad vogelringen aan werd geschoven. In het wapenlint staat 'Wapen van Vinkengeest'. Onder het wapen is het slagnet weergegeven, daarboven de kooien met de lokvogels.

Het vinkerswapen dat Luuk Tinbergen voor Dirk Hoos schilderde.

Uiterst begaafd

Tinbergen (1915-1955) komt uit een opmerkelijk getalenteerd nest. Luuk is de jongere broer van twee Nobelprijswinnaars. Jan Tinbergen wordt als grondlegger van de econometrie beschouwd en ontving in 1969 de prijs van de Zweedse Rijksbank voor de economie (vaak beschouwd als Nobelprijs voor de economie). Gedragsbioloog Niko Tinbergen, die zijn baanbrekende meeuwenonderzoek deels in Meijndel deed, wordt beschouwd als een van de grondleggers van de ethologie. In 1973 ontving hij de Nobelprijs voor Fysiologie of Geneeskunde. Luuk zelf promoveerde in 1946 cum laude op de Sperwer en diens zangvogelprooien. Luuk heeft een reeks publicaties op zijn naam staan, met name over roofvogels en over vogeltrek. Vanaf 1949 tot aan zijn zelfverkozen dood in 1955 was hij werkzaam voor de Rijksuniversiteit van Groningen (RUG): eerst als lector en vanaf 1954 als hoogleraar. Ook Luuks zoons zijn zowel uiterst getalenteerd als begaan met de natuur. Joost Marius (1950) is net als zijn vader hoogleraar bij de biologiefaculteit van de RUG, zijn oudere broer Tijs (1947) is als natuurcineast onder andere bekend van de met een Gouden Kalf bekroonde documentaire *Rotvos*.

Begenadigd vogelvanger

De Westlander Dirk Hoos (1881-1970) was één van de laatste Nederlandse beroepsvinkers. Nadat de Vogelwet in 1912 formeel een einde maakte aan de vogelvangst, was alleen vangen voor wetenschappelijke doeleinden nog toegestaan. Hoos maakte de transitie van vinker naar ringer, waarbij hij tijdens zijn werkzame leven onder andere in dienst was van het Vogeltrekstation Texel (thans: Vogeltrekstation – centrum voor vogeltrek – en demografie). Hoos was niet alleen een begenadigd vogelvanger, hij kon ook goed schrijven. Vlak voor de oorlog schreef hij *De Vinkenbaan. Hoe het er toeging en wat ermee in verband stond* (Hoos 1937): een gedetailleerd artikel over de inrichting van zijn ringbaan en het vangen van vogels. Het is nog immer een gebruikte bron voor publicaties over (historische) vinkenbanen (o.a. Matthey 2002). Het beroep van vinker genoot weinig maatschappelijk aanzien. Voor het ringen van vogels voor wetenschappelijk onderzoek was hun kennis echter onontbeerlijk. In zijn boekje *Vogels onderweg* (Tinbergen 1949) gaf hij aan dat hij veel over vogeltrek op de vinkenbaan te hebben geleerd. Aangezien Tinbergen niet alleen aan Hoos' verjaardag dacht, maar ook een persoonlijk cadeau gaf, doet vermoeden dat er een warme band tussen de twee bestond. Op de vinkenbaan kwamen de werelden van Tinbergen, die uit een hogere sociale klasse kwam en de arbeider Hoos samen.

Hoe het verder ging

Dirk Hoos heeft de familie Engelen na de oorlog de fijne kneepjes van het vinken bijgebracht. Als eerbetoon noemden zij hun vinkenbaan bij Ockenburgh, Den Haag *VRS Dirk Hoos*. Na de dood van Hoos kwam het wapen in hun bezit. Vervolgens diende het als vignet op hun jaarverslagen. Mogelijk is het origineel verloren gegaan bij een brand in de ringhut (mededeling Wijnand Bleumink). Tinbergen maakte ook een iets andere versie van het wapen (met de Putter links en de Kruisbek rechts) voor de ringplek die van het Vogeltrekstation na de oorlog in Meijndel inrichtte, op de huidige ringplek van VRS Meijndel.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Kees van Eerde, die een foto van het schilderijtje aan VRS Meijndel cadeau deed. Achterop de lijst van de foto zit een briefje met tekst en uitleg, gedateerd september 1986. De schrijver is onbekend. De informatie over de oorsprong van het schilderijtje komt hiervandaan. Wijnand Bleumink, die het vangen van vogels van 'ome Dirk' geleerd heeft, en Frans Beekman voorzagen een eerdere versie van dit artikeltje van aanvullingen en correcties.

Vincent van der Spek
VRS Meijndel
v.vanderspek@gmail.com

Bronnen

- Dobben WH van & D Hoos (1939). Vogeltrek en vinkenbaan. Uitgave NJN (met tekeningen J.J. ter Pelkwijk).
- Hoos, D (1937). De Vinkenbaan. Hoe het er toeging en wat ermee in verband stond. *Ardea* 26 (3-4): 173-202
- Matthey, I (2002). Vincken moeten vincken locken. Vijf eeuwen vangst van zangvogels en kwartels in Holland. Historische Vereniging Holland. Uitgeverij Verloren, Hilversum, 494pg.
- Tinbergen, L (1949). Vogels onderweg: vogeltrek over Nederland in samenhang met landschap, weer en wind Scheltema & Holkema N.V., Amsterdam. 2e druk, bewerkt door dr. A.C. Perdeck, 1962, uitg. Thieme te Zutphen, 116 pg.